

Nedim'in Bazı Beyitlerinin şerhi

Commentary on Some Couples of Nedim's

Nagehan ÇAĐLAYAN*

Öz

Başlangıcından 18. yy'a gelinceye değin Klasik Türk şiiri iyice işlenmiş, söylenecek sözler söylenmiş, geriden gelen şairlerin orijinal söyleyişle şiirler vücuda getirmesi güçleşmiştir. 18. asırda bu çerçeveyi kıran iki şair Şeyh Galip ve Nedim olmuştur. Güzel ve sade bir dil ile kaleme aldığı eşsiz gazelleri ve şarkılarıyla dikkat çeken Nedim, kendine özgü ve Nedimâne olarak/şeklinde ifadesini bulan üslubun/ekolün kurucusudur. Günlük yaşayışa dair izlenimleri ve duygularını içten, zarif bir eda ile anlatması; yaşayan güzellere olan hislerini samimiyetle yer yer de açık seçik tabir edilebilecek şekilde ifade etmesi bu üslubun belirgin özellikleri arasındadır. Nedim, edebi kültürü son derece geniş, sanat zevki yüksek bir şairdir. Türk edebiyatında bilhassa Necatî, Fuzulî ve Bâkî'yi incelemiş, onların bazı şiirlerini tanzir etmiştir. Bâkî'yi, Şeyhülislam Yahya'yı da kendisine üstat kabul etmiş, kendisini Bâkî'nin mirasçısı saymıştır. Nedim aynı zamanda dünyaya bağlı, neşeli bir şairdir. Şiirlerinde bilhassa Lale Devri İstanbul'unun coşkunluğunu en canlı şekilde duyurmak imkânını bulmuştur. Bu şiirler birer tarihi belge hükmünde de kabul edilebilir. Nedim'in orijinal kabul edilebilecek yönlerinden birisi de şiirlerinde duygularını içtenlikle, çekinmeden anlatmasıdır. Ayrıca İstanbul Türkçesinin zarif ifade biçimlerinden istifade etmiştir. Bu çalışmada Nedim divanında yer alan muhtelif gazellerin matlalarından veya diğer beyitlerinden seçtiğimiz, içerisinde bir mazmun barındıran, yeni ve renkli hayaller etrafında kurgulanmış, güzel tasvirinin ön planda yer aldığı, söyleyiş güzelliği ve orijinaliteye sahip beş beyit şerh edilmeye çalışılacaktır. Böylece, Nedim'in dili kullanma becerisi ve ifade kudreti bir kez daha gözler önüne serilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nedim, 18. yy, Divan şiiri, Gazel, şerh.

Abstract

From its beginning until the 18th century, Classical Turkish poetry was thoroughly developed, and the words that needed to be expressed had been voiced, making it difficult for subsequent poets to create original poems. In the 18th century, two poets who broke this mold were Şeyh Galip and Nedim. Nedim, who drew attention with his unique gazelles and songs written in a beautiful and simple language, is the founder of a distinct style known as Nedimâne. His ability to express his impressions and feelings about daily life with sincerity and elegance, along with his heartfelt and at times straightforward expressions of his feelings toward living beauties, are among the distinguishing features of this style. Nedim is a poet with an exceptionally rich literary culture and a high artistic taste. He studied particularly Necatî, Fuzulî, and Bâkî and revised some of their poems. He considered Bâkî and Şeyhülislam Yahya as his masters and viewed himself as Bâkî's heir. Nedim is also a cheerful poet connected to the world. In his poems, he managed to convey the exuberance of Istanbul during the Tulip Era most vividly. These poems can also be considered historical documents. One of the original aspects of Nedim is his ability to express his emotions candidly and without hesitation in his poetry. Additionally, he utilized the elegant expression forms of Istanbul Turkish. This study will attempt to interpret five couplets selected from various gazelles in Nedim's divan, which include a theme, revolve around new and colorful dreams, and prominently feature beautiful descriptions along with the beauty of expression and originality. Thus, Nedim's skill in using language and his expressive power will be brought to light once again.

Keywords: Nedim, 18th century, Divan Poetry, Gazel, Interpretation.

Giriş

“Uzunlamasına kesmek, genişletmek, yaymak” anlamına gelen Arapça şerh kelimesi (Kantar, 2009, s. 1105) terim anlamı itibariyle de bir metnin daha iyi kavranabilmesi için o metinde gizlenmiş manaları ortaya koymak adına sözlü yahut yazılı olarak yapılan açıklama olarak ifade edilmektedir (Şensoy, 2010, s. 555). Divan şairleri, insana ve hayata dair hususları birtakım benzetmeler yoluyla kelimelere yansıtmakta ve dile zenginlik katmaktadır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Türk Müziği Devlet Konservatuvarı, ezgiyimdir@hotmail.com, Orcid Id: 0000-0003-2272-3069.

Bu da genel itibarıyla divan şiirinin anlaşılması noktasında bazı zorlukları beraberinde getirmekte ve o şiirin izahına olan ihtiyacı artırmaktadır. Divan şiirinin belli bir derinliğe sahip anlam dünyasına ve mazmunlarına hâkim olabilmek son derece güçtür. Bunu aşabilmek belli düzeyde bilgi ve kültüre sahip olabilmeyi gerektirir. Bu metinleri izah etmeye çalışırken de asıl mesele, onun dil itibarıyla daha anlaşılır hale getirilmesi değil beyti inşa eden kelimelerin ihtiva ettiği mana yoğunluğunu mecaz, istiare, teşbih vb. gibi sanatlar yardımıyla ortaya koymaktır.

Şerh geleneğinin ortaya çıkmasında, *Kur'ân-ı Kerim*'in daha iyi anlaşılmasına yönelik çabalar neticesinde doğan tefsir ilmi önem arz etmektedir. Şerh; sarf, nahiv, kelam, mantık fıkıh, hadis gibi dini muhtevaya sahip eserler için yapılabildiği gibi muhtelif konularda yazılmış manzum ya da mensur edebi eserler için de yazılabilmektedir (Uzunçarşılı, 1988, s. 24-30). Ayrıca klasik şiirin temel kaynaklarından olan *Kur'ân-ı Kerim*'in 94. suresi olan İnşirah suresinin birinci ayetinde, “Senin kalbini açıp genişletmedik mi” mealinde de şerh kelimesinin manası itibarıyla yer aldığı görülmektedir (Feyizli, 2018, s. 589).

Klasik şiirimizde şerhe yönelik yapılan çalışmaların tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Ömür Ceylan'a göre ilk dönem şerhlerde çoğunlukla dinî-tasavvufî içeriğe sahip şerhlere rastlanmaktadır (2000, s.25). Yine Mevlana'nın *Mesnevi*'sine yapılan şerhler hususi bir önem taşımaktadır. Bu şerhler Mevlana'nın oğlu mutasavvıf şair Sultan Veled'in vefatından sonra yazılmaya başlanmıştır (Yavuz, 2007, s.27).

Metin şerhine yönelik yapılan çalışmalara önderlik eden Ali Nihad Tarlan kullandığı klasik şerh metodunun günümüzde de devam etmesini sağlamıştır. Tarlan ile başlayan şerh geleneğini sonraki dönemlerde ortaya koydukları çalışmalarla devam ettiren isimler başta Mehmed Çavuşoğlu ve Haluk İpekten olmak üzere (Ceylan, 2010, s. 568); A. Atilla Şentürk, İskender Pala zikredilebilir.

Yöntem

Çalışmayı esas şekillerinden husus, şiirleri üzerinden şairin dili kullanma biçimi ve ifade yeteneğinin ortaya konulmasıdır. Bu amaçla çalışmada metin analizi ve bunu destekleyen örneklem metodu kullanılmıştır. Şairin kaside ve gazellerinden örneklem yoluyla oluşturulan seçkinin analizi neticesinde kullanılan edebî sanatlar ve mazmunların şairin şiir dünyasını biçimlendirmede ne derece etkin olduğu ortaya çıkmıştır.

Bulgular

Çalışmada kullanılan yöntem ve yaklaşım neticesinde şairin günlük hayata ait intibalarını ve gönlün duygularını içten ve zarif bir şekilde anlatması; var olan, yaşayan güzellere olan duygularını açıkça, yer yer de açık seçik dile getirmesi neticesinde onun halk zevkini aksettirdiği ve Türkçeyi aruz vezniyle tabii ve başarılı bir şekilde kullandığı tespit edilmiştir. İfadede ve vezni kullanmada ne derece yetkin olduğu görülmüştür.

1. Nedîm'in Hayatı ve Edebî Şahsiyeti

Nedîm (1680–1681) İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Ahmet'tir. Nedîm şiirde kullandığı mahlasıdır. Nedîm; dost, arkadaş, padişaha yakın olup sohbetinde bulunan kimse anlamındadır (Ş. Sami, 1999, s.1456). Babası kazasker Muslihuttin Efendi'nin oğlu kadı Mehmet Efendi, annesi Karaçelebizadelerden Saliha Hanım'dır. Abdurrahman adlı amcası da şairdir.

Nedîm devrin alimlerinden iyi bir öğrenim görmüştür. Bu sırada şiire başlamış, çeşitli nedenlerden dolayı, Şehit Ali Paşa'ya kasideler sunmuş ve kendisini sevdirmiştir. 1720 yılında da Damat İbrahim Paşa'nın hâfız-ı kütübü (özel kitaplığının müdürü) olmuştur. Aynı yıl *Müneccimbaşı Tarihi*'ni Türkçeye çevirecek komisyona da alınan Nedîm, 1723 yılından

başlayarak Sadrazamın konağında yapılan *Beyzâvî Tefsiri* derslerinde “Kârî” olmuş, buradaki şöhreti ile Sultan III. Ahmet ile tanıştırılmıştır. Bundan sonra yıldızı iyice parlayan Nedîm, 1726'da Mahmut Paşa mahkemesi nâibliğine atanmıştır. Daha sonra Molla Kırımî, Sadî Efendi ve Eski Nişancı Paşa müderrisliklerinde 1730'da da Sekban Ali Medresesi müderrisliği görevinde bulunmuştur.

Nedîm' in ölümü hakkında devri kaynaklarında değişik söylentiler vardır. *Râmiz Tezkiresi*'nde fazla içki yüzünden ellerinin titrediği, vehme kapıldığı, 1730'da patlak veren Patrona Halil ayaklanmasından çok korktuğu ve bu yüzden öldüğü yazılıdır. Müstakimzâde Süleyman Sadeddin, *Mecelletü'n-Nisâb*'da Sadrazam Damad İbrahim Paşa'nın öldürülüşünden korkarak damdan dama atıldığı sırada öldüğünü belirtmiştir (Macit, 2006, s. 510-512).

18. yüzyıla gelinceye kadar Türk Divan şiiri iyice işlenmiş, söylenecek sözler söylenmiş, geriden gelen şairlerin orijinal bir şeyler ortaya koyması güçleşmiştir. 18. asrın bu çerçeveyi kıran iki şairi Nedîm ve Şeyh Galip'tir.

Nedîm dünyaya bağlı, eğlenmeyi seven, neşeli bir şairdir. Bu yüzden felsefe yapmaz, dinî şiirler de yazmaz. Bu bakımdan Nedîm'i riyasız bir şair olarak görüyoruz. Hayat felsefesini, “Gülelim oynayalım kâm alalım dünyadan” mısraı ile özetlemiştir. Yaşamayı sevmesi bakımından Bâkî'yi andırır. Nedîm, III. Ahmet ile Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın çok yakınıdır. Bu yüzden Lale Devri'nin coşkunluğunu, eğlencelerini en canlı şekilde duyurmak imkânını bulmuştur. Bu şiirler adeta birer tarih belgesi gibidir. Lale Devri hakkında verdiği bilgilerin yanı sıra; sarayda, yeni köşk ve yalılarda devlet erkânının yaptığı eğlenceler, helva sohbetleri, musiki alemleri, boğaz sefaları bu şiirlerde yer alır. Nedîm bu olayları anlatırken eğlence yerlerini, adetlerini ve eğlenceye katılanların kılık kıyafetini de tasvir eder. Bu tasvirlerde objektiftir. Şiirlerinde duygularını samimiyetle ifade eder, çekinmeden anlatır. Nedîm'in orijinal yönlerinden birisi de budur. İstanbul Türkçesinin zarif ifade biçimlerinden ve halk dilinden faydalanır.

Nedîm, edebi kültürü geniş, sanat zevki yüksek bir şairdir. Aynı zamanda ateşli, güzel konuşur ve içkiye düşkündür. Bu husus şiirlerine de yansımıştır. Osmanlı şairlerini, İran ve Arap şairlerini iyi tanır. Türk ve İran edebiyatının geçmiş örneklerini de iyi bilir. Ali Şir Nevâî'yi okumuş, Çağatay Türkçesini öğrenip Ali Şir Nevâî diliyle gazel yazmıştır. Bu özellikler sadece Nedîm'de değil, diğer Osmanlı şairlerinin ekserisinde vardır. Pek çok şair Çağatay Lehçesi ile Nevâî tarzında şiirler yazmışlardır.

Arap ve Fars edebiyatlarının ikinci ve üçüncü sınıf şairlerini bile okumuştur. Türk edebiyatında bilhassa Necâtî, Fuzûlî ve Bâkî'yi incelemiş, onların bazı şiirlerini tanzir etmiştir. Bâkî'yi, Şeyhülislam Yahya'yı da üstat kabul etmiş, kendisini Bâkî'nin mirasçısı saymıştır. Nefî'nin kasidelerini çok beğenmiş ve onlara nazireler yazmıştır. Osmanlı şiirinde zarif hayalleriyle tanınmış Necatî, Râsih ve Nedîm-i Kadîm'i incelemiş, onlar gibi şiirler söylemiştir (Mazıoğlu, 2014, s. 552).

Nedîm' in şiirinin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Nedîm kasîdelerinde İstanbul'u, devrin olaylarını, eğlencelerini teferruatlı bir şekilde anlatmıştır. Bunların çoğu sevilerek okunan, beğenilen şiirlerdir. Mizacen gazele müsaittir. Samimi duyguları, güzel ve sade dili ile dikkat çeken eşsiz gazelleri ve şarkıları vardır.

2. Şiirlerinin konusu sevgili, aşk ve şaraptır. Bu aşk insanın gerçek insana duyduğu reel bir aşktır. Sevgilileri maddi varlıkları hissedilen güzellerdir.

“Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bî-pervâ seni

Kim yetiştirdi bu gûna servden bâlâ seni-G.154/1”

Aşkta ciddiyetten ziyade eğlence arar. Bazı hallerde tasvir esnasında güzeli fazla idealleştirdiği için realiteden uzaklaşır. Bunu şöyle dile getirir:

“Yok bu şehri içre senin vâsıf ettiğin dilber Nedîm

Bir perî sûret görünmüş bir hayâl olmuş sana-G.2/8”

Umumiyetle anlattığı güzeller gerçek hayatta var olan güzellerdir. Divan edebiyatında şairler bazen beşerî aşkı tasvir ettikleri halde bu aşkın tasavvufî aşk olduğunu iddia ederler. Bu aslında tasavvufun arkasına sığınmadır. Sebk-i Hindi akımıyla yazılan şiirlerin pek çoğunda olduğu gibi şair tasavvufu bir sığınma aracı olarak kullanır. Nedîm bu yola başvurmaz.

Nedîm'in tasvir ettiği güzellerde sarı saç, mavi göz gibi gelenekten farklı değişik vasıflar vardır.

“Değil çeşm-i kebûd ol ebruvânın zîr-i tâkında

İki âvâre kumrudur ki gelmiş âşiyân tutmuş-G.53/2”

Şiirlerinde çapkınlıklarını da gizlemeye lüzum görmeden samimiyetle anlatır. Açık saçık ifadeleri samimi üslubuyla ustaca kapatmayı bilmiştir. Zahidlere de iki yüzlülükleri sebebiyle çatar.

“Zâhidâ ma'zûr tut cildinde sıklet var biraz

Gılgizet in fehm olunur hacm-i kitâbından senin-G.67/3”

3. Nedîm'e göre şair yeni hayal üreten insandır. Muhayyilesinin çok geniş olduğunu, “Gül istesem gülistan veriyor” diye vasıflandırır.

“Tab'ım o bâğbân-ı girân-dest-mâyedir

Kim bir gül istesem bana bir gülistân verir-K.4/56”

Divan şiirinin ortak malzemeleri ile yeni hayaller yaratır. Bu hayaller umumiyetle soyut mefhumların somutlaştırılmasıdır. Bu aslında Sebk-i Hindî'nin bir yansımasıdır. Bu akım kavranınca Nedîm daha iyi anlaşılır. Nedîm bu yeni hayalleri bir de İstanbul Türkçesi ile ifade etmesi de onun şiirine bir başka güzellik verir. Üstün sanat zevkiyle ince ve renkli hayaller yaratır.

4. Nedîm mensubu olduğu devrin yaşayışını şiirine aksettirmiştir. Şiirlerinde bütün olayları, güzellikleri, canlılığıyla o devir İstanbul'unun yankıları görülür. O, bu yönüyle İstanbul'u bütün teferruatıyla şiirde işleyen ilk şair sayılır. Kâğıthane, Haliç, Göksu, Hisar vb. o devrin gezinti yerlerini İstanbul'dan birer parça olarak şiire sokmuştur.

Nedîm yaşadığı çevreyi ve devri en çok tanıtan şairlerden biridir. İstanbul'un At Meydanı, Eyüp, Tophane, Üsküdar vb meşhur bayram yerlerini ve buralarda yapılan bayram şenliklerini Nedîm'den öğreniyoruz. Nedîm dini bayramlarda Göksu, Çubuklu, Boğaz'daki gezintileri şiirlerinde teferruatıyla anlatır. İstanbul'un mimari güzellikleri bütün göz alıcılığıyla onun manzumelerinde yer alır. Çoğu Haliç'te olmak üzere bu dönemde yapılan mimari eserler özellikle kaside ve tarih kıtalarında çok canlı bir şekilde tasvir edilir. Bu tasvirler umumiyetle realisttir. Nedîm'in şiirleri içerisinde mimari eserlerin en meşhurları Şevk-âbâd, Hurrem-âbâd, Kasr-ı Neşât, Ferkadan, Sa'dâbâd gibi kasırlardır. Bilhassa Sa'dâbâd hem bir köşk olarak hem de bir mesire yeri olarak Nedîm'in şiirlerinde bütün canlılığıyla işlenir. Nedîm şiirlerinde devrin kılık kıyafeti hakkında da teferruatlı bilgiler vermiştir.

Eski şiirimizde şahsiyet göstermek, biraz da dili kullanmaya, yeni ve güzel söyleyişe bağlıdır. Nedîm bu söyleyişe ulaşmıştır. Şahsi dili vardır. Kasidelerde Arapça ve Farsça kelime ve terkipler çoktur. Ama gazel ve şarkılarda dili daha sadedir. Onun bütün şiirlerine Türkçe söyleyiş hâkimdir. Türkçe söyleyişi aruza başarı ile uydurmuştur. Şiire konuşma dilinin kıvraklığını kazandırmıştır.

Nedîm iyi bir gözlemcidir. Günlük hayata ait tespitlerini şiirlerinde de kullanır. İfadelerinde argoya varan serbestlik vardır. Bu argo kulağa hoş gelen bir argodur. Deyimlere çok yer verir. Yabancı kelimeleri halk ağzındaki şekliyle kullanır. Hasibe Mazıoğlu'na göre (2014, s. 552) Nedîm ilhamını daima hayattan alır. Şiirlerinde günlük intibalarını, çevresinde olan biteni, yani hayatı anlatır. Duygularını samimi bir dil ile bayağılaşmadan şiire yerleştirmesini bilmiştir.

Nedîm'in şiirinin değeri Cumhuriyet Devri'nde anlaşılmış, bu devirde şöhreti entelektüel çevrelerde yaygınlık kazanmıştır (Mengi, 2005, s. 208-211).

2. Nedîm'in Eserleri

Sahâ'îfü'l-Ahbar: IV. Mehmet'in müneccimbaşısı Ahmet Âşık el-Mevlevî'nin Arapça yazdığı *Câmi'ü'd-Düvel* isimli tarih eserini Türkçeye çevirme görevi Nedîm'e verilmiş, Nedîm bu eseri 10 sene çalışarak Türkçeye kazandırmıştır. Nedîm'in çevirdiği bu eser *Sahâ'îfü'l-Ahbar* adıyla 1285 yılında İstanbul'da üç cilt olarak basılmıştır.

II. *Ikdu'l-Cumân fi-Târîhi Ehli'z-Zamân*: Aynî diye meşhur Antep'li Bedrettin Mahmud'un (öl. 855/1451) Arapça olarak telif ettiği, kâinatın yaratılışından 850/1446 yılına kadarki hadiseleri içeren 24 ciltlik meşhur *Ikdu'l-Cumân fi-Târîhi Ehli'z-Zamân* isimli eseri tercüme etmek üzere teşkil edilen komisyonda Nedîm de vardır. 1726 yılında komisyondaki çalışmalarda Nedîm'in katkısının ne oranda olduğu bilinmemektedir. Ayrıca cüzler karıştırıldığı için eserin tam bir nüshası da elde edilememiştir. Eldeki nüshalar da eksik olup eserin tamamının çevirisi değildir.

III. *Divan*: Nedîm'in bütün şiirlerinin toplandığı bu eser Arap alfabesi ile üç kez, Latin Alfabesi ile de üç kez basılmıştır. *Divan*'da 44 kaside, üç mesnevi, 88 kıta, bir terkib-i bend, bir terci-i bend, bir tardiye, iki müseddes, beş tahmis, bir muhammes, iki koşma, 33 murabba, 166 gazel, iki müstezad, 11 rübai, 23 müfred yer almaktadır (Macit, 2006, s. 512-513).

3. Nedîm'in Bazı Beyitlerinin Şerhi

Çalışmamızın bu kısmında incelenmek üzere, Nedîm'in Sadrâzam Dâmâd Ali Paşa'yı methetmek amacıyla yazdığı kasidenin 23. beyti ile muhtelif dört gazelinin matlalarından ve diğer beyitlerinden seçtiğimiz, içerisinde bir mazmun barındıran, yeni ve renkli hayaller etrafında kurgulanmış, söyleyiş güzelliği ve orijinaliteye sahip beş beyit şerh edilmeye çalışılacaktır. Örnek beyitler Muhsin Macit'in hazırlamış olduğu *Nedîm Divânı* (Macit, 1997) adlı eserden seçilmiştir.

“Kaşların bâlâda seyr it ruhların gör zîrde

Kıl temâşâ huldı zîr-i sâye-i şemşîrde-G.139/1”

(O güzelin) kaşlarını yukarıda seyret ve (kaşlarının) altında yanaklarını gör. Kılıcın gölgesi altında cenneti temaşa et.

Bu beyit Nedîm'in 10 beyitli gazelinin matla beytidir. Şair bu beyitte tekrara düşmeden aynı manaya gelen üç ayrı kelimeyi aynı beyitte bir araya getirmiştir. Bu üç kelime: seyr itmek, görmek, temaşa kılmaktır. Temâşâ Farsça (Kantar, 1998, s. 192), seyr Arapça (Kantar, 2009, s. 1091), görmek ise Türkçedir (Akalın vd., 2011, s. 969). Nedîm muhatabına

sevgilinin kaşlarını yukarıda seyret, o kaşların altında yanaklarını gör; böylece kılıç(lar)ın gölgesi altındaki cenneti, cennet gibi yanaklarını temaşa et demektir.

Beyitte Nedîm öncelikle sevgilinin güzellik unsurlarını dile getirmektedir. Sevgilinin kavisli kaşları ve yüzünün güzelliği asıl vurgulanan öğelerdir. Bunun yanı sıra beyit tasavvufi mahiyette şerh edilmeye de müsaittir.

Müşevveş leff ü neşir yoluyla birinci mısradaki kaşlar ve yanağa karşılık olarak ikinci mısrada cennet ve kılıç zikredilmiştir. Kaşların altındaki yanak güldür. Gül sonsuz ve ebedî bahçe olarak tasvir edilen/düşünülen cenneti çağrıştırır. Cennet huzur diyarıdır. Türk edebiyatında oluşan tasavvuf literatüründe cennet Cenâb-ı Hakk'ın cemâlinin mazharıdır. Yüz de Allah'ın cemalini, yani vahdeti temsil eder.

Sâyenin, yani gölgenin varlığı bizatihi kendisinden kaynaklanmamaktadır. Gölgenin varlığı ışığa bağlıdır. Bu sebeple gölge tasavvufta kesret olarak düşünülür. Gölgenin altında cenneti temaşa etmek kesret içinde vahdeti görmek demektir. Bu beytin dayandığı mazmun bir hadis-i şeriftir: Cennet kılıçların gölgesi altındadır (Davudoğlu, 1978, s. 468).

Klasik şiirde yüz cennet olarak düşünülür. Cennetin derecelerinden biri selâmdır (esenliktir). Bu esenlik yurdunda hiçbir üzüntü olmaz. "Bu dünyada dikensiz gül olmaz" sözü bununla ilgilidir. Sevgiliye bakmak insana huzur verir. Sevgilinin yüzü cennettir. Kaşlar şekil olarak hançer veya kılıca benzer. Kılıcın gölgesi altında cennete bakmak sevgilinin yüzüne bakmaktır. Kılıç (kaş) yukarıda, yüz (cennet) aşağıda, yani kaşların (kılıcın) altındadır. Nasıl cennet kılıçların gölgesi altında ise (onlarla cennete kavuşmak mümkün ise) ey güzel sen dahi onun yüzünü seyret, böylece cennete (huzura) kavuşmuş olursun, denilmektedir. Cennetin kılıçların gölgesi altında olması şehitlik makamı ile ilgilidir. Şehitlik mertebesi, Hak yolunda canını feda edenlerin ulaştıkları bir mertebedir. Hz Peygamber şehitlerin cennette olduklarını söylemiştir. İşte bunun gibi sevgilinin kılıca benzeyen kaşlarının altındaki yüzüne bakan âşık da âdeti cennete bakar gibidir.

Yüz vahdet, kaşlar ise kılların siyahlığı ve çokluğundan dolayı kesrettir. Cennet vahdet âlemini temsil eder. Kaşların altında yüzü görebilmek, kesrete esir olmayıp onların ardındaki vahdeti görebilmek demektir. Bunu başarabilenler cennete erişebilir.

Cennet su, cehennem ateştir. Cennet göklerde cehennem ise yerin dibindedir. Bâlâ kelimesi ile huld (cennet) arasında ilgi vardır. Zîra cennet yukarıdadır.

Gölge ile zîr (aşağı) arasında tenâsüp yoluyla ilgi kurulmuştur. Bu ilgi her ikisinin de aşağıda olmasıdır.

Ayrıca zîr ile sâye arasında da ilgi vardır. Çünkü gölge yere düşer.

İkinci mısrada irsâl-i mesel sanatı vardır. Şair söylediği sözü atasözü ile veya atasözü gibi bir cümle ile destekler.

Bâlâ ile zîr arasında da tezat vardır.

* * *

"Olur mefhûm her şîrîniñ olmak telh encâmı

Kelâm-ı Hakda der-pey gelmesinden tîn zeytûnuñ-G.64/7"

"Hak sözünde (Kuran'da) incirin arkasında zeytinin gelmesinden her tatlının sonunun acı olacağı anlaşılır."

Bu beyit, "Nice teşbîh olunsun..." matlaı ile başlayan 64. gazelin yedinci beytidir. Beyit nesre çevrildiğinde şairin şöyle dediği görülmektedir: Hakk'ın sözünde incirden sonra zeytinin zikredilmesinden her tatlı şeyin sonunun acı olduğu mefhumu çıkar. İncir tatlıdır,

zeytin ise işlenmeden önce rengi yeşil olup tadı acıdır. Her tatlı şeyin sonunun acı olduğunu söyleyen Nedîm irsâl-ı mesel sanatına başvurarak bu gerçeği ayetle desteklemiştir. Bu duruma şairane bir sebep bularak hüsn-i ta'lil de yapmıştır.

Bu beytin mazmunu *Kur'an-ı Kerîm*'in Tîn suresinin (Feyizli, 2018, s. 596) ilk ayetine dayanmaktadır. Tîn suresinin birinci ayeti şöyle başlamaktadır: “Ve't-tîni ve'z-zeytûni/İncir ve zeytine yemin olsun.” Tîn 95/1. Devamındaki üç ayet de şöyledir: “Ve tûri sînîne ve hâze'l-beledi'l-emîni le-kad halakne'l-insâne fi-ahseni takvimin/Sînîn (Sina) dağına ve bu güvenli beldeye ki, biz insanı en güzel biçimde yarattık.”

Ayette “Biz insanı en güzel şekilde/kıvamda yarattık” denilmektedir. Yaratılanlar arasında en mükemmel iç ve dış güzelliğe sahip olan varlık insandır.

Tasavvufî düşüncede çekirdeği çok fazla olduğu için incir kesreti temsil eder. Zeytin ise vahdeti temsil eder. Çünkü tek çekirdeklidir. Zaten yaratılmış cümle mahlûkatın yaratandan dolayı bir kutsiyeti vardır.

Beyitte Hz. İsa ile Hz. Âdem'e telmih vardır. Zeytin Hz. İsa'yı hatırlatır. Kiliselerdeki tasvirlerde Hz. İsa'nın saçı zeytinyağı sürülmüş olarak resmedilir. Ayrıca Hz. İsa incir dağında doğmuştur. Hz. Âdem ile Havva'nın yasak meyveyi (elma/incir) yemelerinden sonra çıplak kaldıklarında utançlarından incir ağacının yaprakları ile örtünmüşlerdir.

Her sevincin bir sonu vardır. İçmenin sonu zehir olmasa, her düğünün eğlencenin sonu matem olmasaydı dünya çok güzel olurdu. Bu fikir Divan şiirinde sürekli işlenmiştir Bağdatlı Ruhî Terkib-i Bend'inin (Ak, 2001, s. 188) III. bendine şu beyitlerle başlar:

“Hoş kûşe-i zevk idi safâ ehline ‘âlem

Bir hâl ile sürseydi eger ‘ömrini âdem-(Ak, 2001, s. 188)”

(İnsan ömrünü hep aynı durumda sürseydi, dünya safa ehline güzel bir eğlence köşesi olurdu.)

“Sihhat sonu dert olmasa vuslat sonu hicran

Nûş âhiri nîş olmasa sûr âhiri mâtem-(Ak, 2001, s. 188)”

(Sağlığın sonu dert, kavuşmanın sonu ayrılık, balın sonu zehir, düğünün sonu matem olmasa...)

* * *

“Bir dem mi geçer âh ederek anmaya gönül

Ey serv-i kad seninle geçen rüzgârını-G.164/5”

“Ey servi boylu (güzel)! Gönlün seninle geçen zamanı âh ederek anmadığı bir devir mi var?”

Nedîm sevgilinin güzellik unsurlarından boyunu öne çıkarıp nida ve istiare sanatının imkânlarından istifade ederek “Ey servi boylu güzel!” diye ona hitap eder. Ve istifham sanatını kullanarak “Bir dem mi var” diye sorar. “Soluk, nefes, an, zaman, içki, bir şeyin kıvamını bulması” manalarına gelen Farsça dem (Ş. Sami, 1999, s. 619) kelimesi beyte zaman ve nefes manalarıyla girmiştir. Bu iki ayrı mana ile beyte geniş anlamlar katan dem kelimesi tevriye sanatını oluşturur. Dem kelimesindeki tevriyeyi açarak beyti iki ayrı şekilde yorumlayabiliriz: Ey servi boylu güzel! Gönlün seninle geçen zamanı ah ederek anmadığı bir devir mi var? Yahut, Ey servi boylu güzel! Gönlün seninle olduğu zamanları ah ederek anmadan bir nefes (bile) geçmez.

Âh ve rüzgâr arasında münasebet vardır. Nasıl rüzgâr tozu toprağı savurur götürürse, âşîğın ahı da âşîğı sağa sola savurur, onu iradesi dışında bazen çöllere, bazen dağlara bazen de Karacoğlan'ın ifadesi ile adı sanı bilinmedik illere (Öztelli, 1970, s. 237) götürür.

Şair bu beyitte sevgili ile daha önce geçirdiğı güzel günleri hiç unutmadığını, onu anmadan geçirdiğı bir zamanın bulunmadığını, hatta onu hatırlamadan bir defa olsun soluk almadığını şiir diliyle ifade etmektedir.

* * *

“Güm itse şevket-i hüsni şükûh-ı nev-hatlar
Siyeh haberde belî iştihâr olur peydâ-G.4/4”

“[Ey sevgili!] yeni çıkan ayva tüyleri güzelliğinin haşmetini yok etse/azaltsa (şaşılmaz); evet kara haberin duyulması (iştihar) çabuk olur.”

Beytin mazmunu kara haber tez ulaşır (Eyüboğlu, 1973, s. 149) atasözüdür. Beyitte bu atasözüne telmih bulunmaktadır.

Klasik şiirde sevgilinin yüzü bir kitap sayfası olarak düşünülür. Böyle düşünülünce kaşlar sayfadaki başlık, ayva tüyleri de satırlar olur.

Henüz buluğa ermemiş çocukların yüzleri güzellik sembolü olarak şiirde yer alır. Yüzde ayva tüyleri gelmeye başlayınca o güzellik lekelenir. Ayva tüyleri gelince yüz güzelliğı bozulur. Eskiden ayva tüyelerinin çıkması, daha sonra sakala dönüşmesi çirkinlik olarak telakki edilir. Yüzde ayva tüyelerinin görülmesi, kara haberin işaretidir. Zira tüyler karadır, yüz güzelliğini azaltır. Bu da kara haberin yazıyla iletilmesidir. Ayrıca ayva tüyelerinin kararması masumiyetin, melekliğin kaybolmasıdır.

Nev-hat, padişah fermanı olarak da alınabilir. “Şükûh-ı nev hatlar” Padişahların yeni fermanlarının haşmeti şeklinde anlaşılabilir. Böyle alınırsa beytin manası şöyle düşünülebilir: Yeni gelen padişah fermanlarının debdebe ve yüceliğı (diğer) güzelliklerin haşmetini yok eder. Bu yeni fermanlar başka güzellikler için kara haberdır. Kara haber de tez ulaşır.

Beytin kef ve mim'den oluşan ilk kelimesi cinaslı (cinas-ı muharref) olup eski yazıdaki hareke farkıyla iki ayrı şekilde okunabilmektedir. Birinci okunuş kaybetmek manasında güm itmek, ikinci okunuş az etmek manasında kem itmek şeklindedir.

* * *

“Âkıbet gönlüm esir itdün o gîsûlarla sen
Hey ne câdûsun ki âteş bağladun mûlarla sen-G.103/1”

“Sen en sonunda o saçlarla gönlümü esir ettin. Hey sen nasıl bir cadısın ki o kıllarla ateşi bağladın.”

Beytin mazmunu büyücülükle ilgilidir. Ateş bağlanmaz, ateşi bağlayan kişi her kimse onun maharetini anlatmak için ateşi bağlayabilecek özel kuvvetleri olduğunu pekiştirmek için “ateşi bağladın” denilmiştir. Ateşin kıllarla bağlanması çelişkili görünmektedir. Kıl ateş yaklaşırılınca hemen kıvrılıp yanar. Gerçek hayatta ateş bağlanmaz, kontrol altına alınır. Ateşin kıllarla bağlanması mucizedir. Ateşi kılla ancak cadılar/büyücüler bağlayabilir. Ateş ve kıl büyü yapılırken malzeme olarak kullanılır.

Klasik şiirde âşığın gönlü sevgilinin gîsûsuna/saçlarına bağlanmıştır. Bu divan ve halk şiirinde çok kullanılan ortak bir motiftir. Yeni şiirde de kullanılmaktadır. Aşağıdaki örnekler bu hususu göstermektedir:

“Kâkülün târına peyvend eyledim cân riştesin

Başun için bir tarahhum kıl ki ser-gerdânınam” (Fuzûlî, G.CLXXXI/2) (Akyüz vd., 1958, s. 305)

(Can ipini kakülünün teline bağlamışım; gerdanında sallanıp durmaktayım, başın için bir kez olsun merhamet et.)

“Sarı saçlarına deli gönlümü

Bağlamışlar çözülmüyor Mihriban

Ayrılıktan zor belleme ölümü

Görmeyince sezilmiyor Mihriban”

Abdürrahim Karakoç (Karakoç, 1973, s. 226)

Nedîm de aynı motifi kullanır. Saçlarla gönlü bağlayıp esir etmek onun şiirinde de vardır. Yalnız Nedîm eski şiirden aldığı motifleri kullanırken onlara kendi şahsiyetinin damgasını vurmaya bilmiştir. Şerhini yaptığımız beytin birinci mısraında şair “En sonunda gönlümü saçlarla bağlayıp esir ettin” dedikten sonra ikinci mısraında hayretle “Hey, sen nasıl bir büyücüsün ki kıllarla ateşi bağladın” diye sevgiliye sorar. “Saç kılıyla ateşi bağlamak” yeni bir söyleyiştir, orijinal bir buluştur. Şairin kalbi aşk ateşiyle yanıp tutuşmuştur. Kalbin şekli ve rengi düşünülürse âdeta bir alev topuna dönmüştür. İşte sevgili saçlarıyla bu alev topunu bağlayıp esir etmiştir. Hâlbuki saç kılı veya diğer kıllar aleve değer değmez yanıp kül olur. Beyitte ise saç kılları yanmadığı gibi üstelik aşk ateşiyle yanan kalbi bağlamaktadır. Nedîm'in orijinalitesi buradadır.

Bunu yapan, aşk ateşiyle yanan gönlü saçlarıyla bağlayan sevgili büyücü gibidir. Ateşi saçla bağlaması onun büyücülüğüne işarettir. Nasıl ki büyücü ateşi yönetebiliyorsa, sevgili de yüzüne dökülen saçlarla istediğini yapabilir. Yüze dökülen saçlar tasvir edilmektedir. Saçlar aynı zamanda tuzaktır sevgiliyi kendine bağlamada kullanılır.

* * *

“Tarf-ı hatda turesi bir ‘ukde peydâ eylemiş

Güyyâ sah çekmiş Âsaf pençe-fermân üstüne”-K.3/23

“Sevgilinin kıvrıcık saç lülesi onun ayva tüyelerinin kenarına bir düğüm atmış, sanki Âsaf pençe şeklindeki fermanın üzerine sah çekmiş.”

Ele aldığımız beyit Nedîm'in Sadrâzam Dâmâd Ali Paşa'yı methetmek maksadıyla yazdığı kasidenin 23. beytidir. Klasik şiirde yüz Kur'an, mushaf, kitap, sayfa olarak düşünülür. Yüz sayfa olunca üzerindeki ayva tüyleri yazı, kaşlar da o yazının başlığı olur. Beytin birinci mısraında bu hayal (benzetme) vardır. Sevgilinin kıvrılmış saç lülesi ayva tüyelerinin kenarına bir düğüm atmış, yani hat sayfasında onun kâkülü bir düğüm meydana getirmiştir. Bu görüntü şaire çağrışım yoluyla padişah, sadrazam, vezir vb. devlet adamlarının fermanını hatırlatmış, ikinci mısraında “sanki Âsaf pençe şeklindeki fermanın üzerine sah çekmiş” diyerek sevgilinin bir sahifeye benzeyen yüzünü, yanına sah çekilmiş pençe-fermana benzetmiştir. Ferman, berat vb. resmî evrâka konulan “doğrudur” anlamındaki “sahîh”

kelimesinin kısaltılmış şekline “sah” denilir (İpşirli, 2008, s. 490-91). Sah kaydı denilen ve doğrudur manasına gelen bu işaret Divan şiirinde çok kullanılır.

Nedim'in beytinde sevgilinin kâkülü ayva tüylerinin yanına bir düğüm atmış, bu hâliyle sanki Âsaf (vezir) fermanın üzerine bu doğrudur yani sahihdir mührünü basmıştır. Padişahın fermanının başında tuğra vardır. Sevgilinin ferman yazısına benzeyen ayva tüylerinin yanında büklüm büklüm kâkül vardır. Bu da tasdik mührüne benzer. Bu mühürler genelde yuvarlaktır.

Pençe-ferman tabirinin ortaya çıkışı şu sebeple olabilir. Eski devirlerde okuma yazma bilmeyen aşiret reisi konumundaki bazı Türk beyleri ellerini kırmızı boyaya batırıp kâğıda basmak suretiyle imza atarlardı. Buna pençe-fermân denilirdi (Kurnaz, 2007, s. 312).

Sonuç

Edebi eserler şüphe yok ki mensubu olduğu topluma ve çağa ait izler taşıyan yazılı kaynaklardır. Klasik Türk şiirine ait örnekler de medeniyetimizin yazılı kaynağı hükmündedir. Edebiyat tarihi kaleme alınabilmesi için bu eserlerin tam manasıyla incelenip araştırılması gerekmektedir. Bu hususta da şerh geleneğinin katkısı büyüktür. Beyit şerh edilirken yapılan kelime tahlilleri ve ifade ettiği mananın açıklanması bu kelimelerin tarihsel süreçte değişime uğrayan yanlarını görebilme imkânı sunmaktadır. Ayrıca şairlerin edebi kimliklerini gözler önüne sererken döneminin kültürel dokusunu da yansıtmaktadır.

Günlük hayata ait intibalarını ve gönlün duygularını samimi ve zarif bir şekilde anlatması; var olan, yaşayan güzellere olan duygularını açıkça, yer yer de açık seçik dile getirmesi; halk zevkini aksettirmesi ve Türkçeyi aruz vezniyle tabii ve başarılı bir şekilde ifade etmesi bakımından Nedim Divan şiirinin ekol sahibi şairidir.

Bu çalışmayla bütün büyük şairler gibi şiire bazı yenilikler getirerek klasik şiirde adeta çığır açan Nedim'in şerh etmeye çalıştığımız beyitlerinde onun beyti kurgularken söyleyişe, vezne ne derece hâkim olduğu ve bunu kendine özgü bir eda nasıl sunduğu bir kez daha dikkatlere sunulmuştur.

Kaynakça

- Ak, C. (2001). *Bağdatlı rûhî dîvânî karşılaştırmalı metin 1*. Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Akalın, Ş. Halûk. (2011). *Türkçe Sözlük (11. baskı)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akyüz, K., Beken, S., Yüksel, S., Cunbur, M. (1958). *Fuzûlî Divanı*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ceylan, Ö. (2010). “Şerh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 38, 565-568.
- Ceylan, Ö. (2000). *Tasavvufî şiir şerhleri*. Kitabevi Yayınları.
- Davudoğlu, A. (1978). *Sahîh müslim tercemesi ve şerhi*, 8. Sönmez Neşriyat A.Ş. Yayınları.
- Eyüboğlu, E. K. (1973). *Şiirde ve halk dilinde atasözleri ve deyimler*. Doğan Kardeş Matbaacılık.
- Feyizli, H. T. (2018). *Feyzül-furkân kur'ân-i kerîm ve tefsirli meali*. Server Yayınları.
- İpşirli, M. (2008). “Sah”, *Türkiye diyanet vakfı islam ansiklopedisi*. 35, 490-91.
- Kanar, M. (1998). *Büyük sözlük Farsça Türkçe*. Birim Yayınları.
- Kanar, M. (2009). *Arapça Türkçe sözlük*. Say Yayınları.
- Karakoç, A. (1973). *Bütün şiirleri*. Fetih Yayınları.

- Kurnaz, C. (2007). *Açıklamalı divan şiiri sözlüğü*. Birleşik Yayınları.
- Macit M. (1997). *Nedîm divânı*. Akçağ Yayınları.
- Macit, M. (2006). "Nedîm", *Türkiye diyanet vakfı İslam ansiklopedisi*, 32, 510-513.
- Mazıoğlu, H. (2014). *Eski türk edebiyati makaleleri*. TDK Yayınları.
- Mengi, M. (2005). *Eski türk edebiyati tarihi*. Akçağ Yayınları.
- Öztelli, C. (1970). *Karacaoğlan bütün şiirleri*. Milliyet Yayınları.
- Şemseddin Sami. (1999). *Kâmûs-ı Türkî*. Çağrı Yayınları.
- Şensoy, S. (2010). "Şerh", *Türkiye diyanet vakfı İslam ansiklopedisi*, 38, 555-558.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı (1988). *Osmanlı devletinde ilmiye teşkilatı*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yavuz, K. (2007). *Mu'îni'nin mesnevî-i murâdiyye'si mesnevî tercüme ve şerhi*, I-II. Selçuk Üniversitesi Matbaası.

Expanded Summary

From the beginning until the 18th century, Classical Turkish poetry was thoroughly processed, the words to be said were said, and it became difficult for poets from the past to create poems with original pronunciation. The two poets who broke this framework in the 18th century were Şeyh Galip and Nedîm. Nedîm, who draws attention with her unique ghazals and songs written in a beautiful and simple language, is the founder of the style / school that is unique and expressed as Nedîmâne. Expressing his impressions and feelings about daily life in a sincere and elegant manner; Expressing his feelings for living beauties sincerely and sometimes openly is among the distinctive features of this style. Nedîm is a poet with an extremely broad literary culture and a high taste in art. In Turkish literature, she especially studied Necatî, Fuzulî and Bâkî and compiled some of their poems. He accepted Bâkî and Şeyhülislam Yahya as his masters, and considered himself Bâkî's heir. Nedîm is also a cheerful poet who is connected to the world. In her poems, she had the opportunity to express the enthusiasm of Tulip Era Istanbul in the most vivid way. These poems are like historical documents. One of Nedîm's original aspects is that she expresses her feelings sincerely and without hesitation in her poems. She also benefited from the elegant expressions of Istanbul Turkish. In this study, we will try to annotate six couplets that we have selected from the matlas or other couplets of various ghazals in Nedîm's divan, which contain a theme or attract attention due to their other features.

Nedîm (1680–1681) was born in Istanbul. Nedîm is the pseudonym she uses in poetry. Courtier; It means friend, friend, someone who is close to the sultan and chats with him. Nedim received a good education from the scholars of the period and completed the madrasa with a good grade. Meanwhile, she started poetry and for various reasons, she wrote odes to Martyr Ali Pasha and made her popular. In 1720, she became Damat İbrahim Pasha's hafız-ı kütüb (director of her private library). In the same year, Nedîm, who was also included in the commission to translate Münecimbaşı History into Turkish, became the "Kari" in the Beyzâvî Interpretation classes held in the Grand Vizier's mansion, starting from 1723, and with his fame there, he became Sultan III. He was introduced to Ahmet. After this, Nedim's star rose even more and she was appointed as the regent of Mahmut Pasha's court in 1726.

Later, she served as a professor at Molla Kırımî, Sadî Efendi and Eski Nişancı Pasha, and as a professor at Sekban Ali Madrasa in 1730. There are different rumors in contemporary sources about Nedim's death. In Ramiz Tezkire, it is written that her hands were shaking because of too much alcohol, that she was delusional, that she was very afraid of the Patrona Halil uprising that broke out in 1730, and that is why she died. Müstakimzâde Süleyman Sa'deddin stated in Mecelletü'n-Nisâb that Grand Vizier Damad İbrahim Pasha died while jumping from roof to roof, fearing that she would be killed. Although it was discussed for a long time where Nedim was buried, it was later revealed that his grave was in Üsküdar with his mother.

Nedim is a worldly, fun-loving, cheerful poet. That's why she doesn't do philosophy or write religious poems. In this respect, we see Nedim as a hypocritical poet. She resembles Bâkî in terms of her love for life. Nedim, III. He is very close to Ahmet and Grand Vizier Damat İbrahim Pasha. That's why she had the opportunity to announce the exuberance and entertainment of the Tulip Era in the most vivid way. These poems are like historical documents. In addition to the information he gives about the Tulip Era; The entertainments held by the state officials in the palace, new mansions and waterside residences, halva conversations, musical orgies, and Bosphorus pleasures are included in these poems. While narrating these events, Nedim also describes the places of entertainment, their customs and the attire of those who attended the entertainment. He is objective in these descriptions. He expresses his feelings sincerely in his poems and tells them without hesitation. This is one of Nedim's original aspects. It benefits from the elegant expressions and folk language of Istanbul Turkish. Nedim is a poet with a broad literary culture and a high taste in art. He is also ardent, eloquent, and fond of alcohol. This issue is also reflected in his poems. He knows Ottoman poets, Iranian and Arab poets well. He also knows the past examples of Turkish and Iranian literature well. She even read the second and third-rate poets of Arabic and Persian literature. In Turkish literature, she particularly studied Necatî, Fuzuli and Bâkî and composed some of their poems. He accepted Baki and Sheikh-ul-Islam Yahya as masters and considered himself as Baki's heir. She liked Nef'i's poems very much and wrote parallels to them. Necati, who was known for her elegant dreams in Ottoman poetry, studied Râsih and Nedim-i Kadim and wrote poems like them.